

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande av Förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (SJV Utvärderingsrapport 2025:9)

Er beteckning: SOU 2024:8 LI2025/01546

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län instämmer till stor del i den analys som förhandsbedömningen gör men anser att förhandsbedömningen inte tillräckligt väl omhändertar slutsatserna om att det finns regionala skillnader i hur väl kapitalförsörjningen till jordbruksföretag fungerar.

Länsstyrelsen vill påtala vikten av att bedöma kostnader och konsekvenser för ett införande av finansiella instrument såsom kreditgarantier mot målet i Livsmedelsstrategin om att öka livsmedelsproduktionen i hela Sverige. Det förändrade omvärldsläget liksom den utveckling som jordbruket i norra Sverige, särskilt i stödområde 1 och 2, genomgått med nedläggning av gårdar bör också väga tungt i analysen. De finns stora regionala skillnaderna i möjligheten att få lån för investeringar, som till del beror på låga markpriser och därigenom en otillräcklig säkerhet för lånen. Detta behöver belysas tydligare och åtgärder behöver genomföras för att säkra en livskraftig livsmedelsproduktion och trygga ägarskiftet i hela landet. En regionalisering av åtgärder behöver analyseras. Länsstyrelsernas kompetens och kunskap om situationen i respektive län bör vara en del av analysen för att undvika att slutsatser dras på felaktiga grunder.

Länsstyrelsen instämmer i att det krävs ökad lönsamhet och minskad administrativ börda för att säkra en robust livsmedelsförsörjning. Det gäller inte minst i norra Sverige. Insatser inom dessa områden har dock flerårig, komplex problematik och

förefaller inte lösbart i närtid. För att bromsa trenden med nedläggning och avveckling av jordbruk i norra Sverige kommer det därför också behövas någon form av finansieringsinstrument.

Det samhällsekonomiska perspektivet bör vara att Sverige behöver livsmedelsproduktion i hela landet och att kostnaderna för det balanseras av det stora samhällsintresset. Det vore rimligt att staten delar på risktagandet som det innebär att investera för livsmedelsproduktion i glesbygd.

Länsstyrelsen instämmer därför i rekommendationen att det införs kreditgarantier, vilka riktas till unga och nya företag samt de som vill investera i ökad eller bibehållen produktion, med en möjlig regionalisering till de områden som har störst utmaningar.

2 Marknadsanalys

Länsstyrelsen instämmer i att det krävs ökad lönsamhet och minskad administrativ börda och att tillväxten och investeringstakten inom jordbruket behöver öka. Insatser för att öka lönsamhet och minska administrativ börda har flerårig, komplex problematik och förefaller inte lösbart i närtid. För att tillväxten och investeringstakten ska öka i hela Sverige kan det därför behövas någon form av finansieringsinstrument. EU-kommissionens analys visar visserligen att det är få jordbrukare i Sverige som får avslag på ansökan om banklån. I marknadsanalysen beskrivs att de som oftast får avslag på sin låneansökan är de företagare, i synnerhet unga, som ansöker om lån för att ta över ett företag eller står inför sin första större investering och där kreditgivare inte har någon tidigare erfarenhet av sökandens kreditvärdighet. EU-kommissionen rekommenderar därför försök med finansieringsinstrument som riktas mot unga jordbrukare och andra nystartade företag. Detta stärker rekommendationen att införa kreditgarantier.

I marknadsanalysen beskrivs vidare att det finns regionala skillnader där jordbruk i de nordligaste länen anses ha störst utmaning med kapitalförsörjningen. Ett skäl till det är att jordbruksmarken har ett lägre värde och därför ger en otillräcklig säkerhet. Lägre lönsamhet påverkar också möjligheterna. Utredningen hänvisar till att det dock inte finns någon statistik som visar att det är vanligare att investeringar inte genomförs på grund av att de inte får lån i norr.

Antalet ansökningar om investeringsstöd är lågt i norra Sverige vilket tyder på att nödvändiga investeringar som krävs för att bibehålla produktionen inte genomförs i tillräcklig omfattning. I Norrbotten har Länsstyrelsen valt att ha alla olika åtgärder öppna för ansökan året runt, till skillnad från många andra län där man begränsar möjligheten att ansöka till en eller ett par omgångar per år. Trots möjligheten att alltid kunna skicka in sin ansökan är söktrycket i Norrbotten lågt. Genomsnittligt belopp för investeringar inom konkurrenskraft är drygt 200 000 kr lägre än det nationella genomsnittet, vilket visar att de större ansökningar som potentiellt skulle få avslag från banken aldrig blir ansökningar.

Ett ytterligare tillägg är att den förlust av livsmedelsproducerande företag som skett i Norrbotten de senaste åren innebär att man ligger nära en kritisk gräns för när det överhuvudtaget går att producera livsmedel, med hänsyn till förädlingsindustrier som mejerier och slakterier i kombination med stora avstånd. Förlorar vi fler större livsmedelsföretag riskerar vi alltså att förlora allt. För att tillse livsmedelsproduktion i hela landet vore det därför rimligt att staten delade en del av risktagandet som det innebär att investera för livsmedelsproduktion i glesbygd.

Enligt förhandsbedömningen har ingen avgörande förändring skett sedan Jordbruksverkets analyser inför strategisk plan, med undantag för att världsläget har tvingat fram en annan syn på behovet av beredskap och förmågan att hantera olika krissituationer. Länsstyrelsen menar att världsläget har en sådan omfattande och allvarlig karaktär att det inte går att bortse ifrån. Bedömningen bör därför ta mycket större hänsyn till beredskaps- och krissituationer. Alla tillgängliga medel behövs för att bibehålla lantbruk i hela Sverige och för att utveckla eller bibehålla lantbruksföretagen.

3.2 Tidigare bedömningar av finansieringsinstrument

Länsstyrelsen instämmer i att av de instrument som finns anvisade är kreditgarantier ett möjligt alternativ och att kreditgarantierna i så fall bör riktas mot investeringar i stallbyggnader där jordbrukare saknar tillräckliga säkerheter och mot unga jordbrukare som för första gången etablerar sig som jordbrukare. Det borde även kunna möta behovet av långsiktiga finansieringslösningar och ett regelverk som är förutsägbart.

Vad gäller risker och utmaningar med att införa finansieringsinstrument anser Länsstyrelsen att det ska ställas i relation till att Sverige i tillräcklig omfattning ska kunna försörja befolkningen med livsmedel i hela landet. Norrbotten är ett län med en stor och viktig industrisektor framför allt inom skogs- och gruvnäringen som måste kunna fortsätta producera även vid en kris eller ett krig. För att det ska kunna genomföras behöver övrig infrastruktur finns på plats och vara robust och detta inkluderar livsmedelsproduktionen.

Länsstyrelsen vill också påtala vikten av att bankväsendet har kunskap om de specifika förutsättningar som gäller för jordbrukssektorn vid prövning av kreditvärdighet. Generellt är jordbruket en lågrisksektor där bankernas nyckeltal och indikatorer kan behöva anpassas. Det finns normalt sett en stabil avsättning för produkterna från ett jordbruksföretag och riskvilligheten är ofta låg, de flesta jordbruk i glesbygd bedrivs som familjejordbruk där resultatet i företaget får direkt konsekvens för den brukande ägarfamiljen vilket torde minska riskvilligheten.

4.1 Sammanfattande slutsatser

Länsstyrelsen instämmer i de sammanfattande slutsatserna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med enhetschef Johanna Wallsten som föredragande.